

TARİHÎ VEYA GELENEKSEL ALANLARIN KORUNMASI VE ÇAĞDAŞ YAŞAMDAKİ ROLLERİ KONUSUNDA TAVSİYE KARARI (*)

26 KASIM 1976

26-30 Kasım 1976 tarihlerinde Nairobi'de toplanan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu Genel Konferansı, on dokuzuncu oturumunda,

Tarihî veya geleneksel alanların tüm insanlığın günlük çevrelerinin bir parçası ve bu alanların tarihin yaşayan temsilcileri olduğunu, toplumların farklılığına uyum sağlayabilmek için gerekli olan hayati çeşitlilik arka fonunu oluşturduğunu ve böylece değer kazandıklarını ve insani bir boyut edindiklerini **göz önünde bulundurarak,**

Tarihî veya geleneksel alanların zenginlik, kültürel, dini ve sosyal faaliyetler çerçevesinde yüzyıllar boyunca ayakta kalabilen en somut örnekler olduğunu ve bu alanların korunmalarının ve çağdaş toplumların hayatlarına dâhil edilmelerinin şehir planlamasında ve arazi gelişiminde temel etken olduğunu **göz önünde bulundurarak,**

Tekdüzeleştirme ve kişisizleştirme tehlikeleriyle karşı karşıya kalan bu geçmiş zaman tanıklarının, insanoğlu ve bu alanları hayat tarzlarının ifadesi ve kimliklerinin temel taşlarından biri olarak gören toplumlar için hayati önemi olduğunu **göz önünde bulundurarak,**

Bütün dünyada, çağdaşlaşma veya genişleme bahanesiyle bu tarihî mirasın, tahrip edilmesinin göz ardı edilerek yıkıldığına; akıldışı ve uygunsuz yeniden yapımlarla ciddi zarar gördüğüne **dikkat çekerek,**

Taşınmaz miras olarak kabul edilen tarihî veya geleneksel alanların yıkımının çoğu zaman, iktisadi kayba sebep olmadığı yerlerde bile toplumsal rahatsızlığa yol açacağını **göz önünde bulundurarak,**

Söz konusu durumun her yurttan için sorumluluklar içerdiğini ve kamu makamlarına, yalnızca kendilerinin gerçekleştirebilecekleri yükümlülükler ortaya koyduğunu **göz önünde bulundurarak,**

Söz konusu geri getirilemez değerleri, karşı karşıya kaldıkları yıpranma veya tamamen yıkılma tehlikelerine karşı korumak amacıyla, her bir Devlet'in, ivedilikle, tarihî alanları ve çevrelerini ulusal, bölgesel ve yerel planlamaları dâhilinde korumaya alacak ve yaşatacak kapsamlı ve güncel kararlar alması gerektiğini **göz önünde bulundurarak,**

Birçok durumda mimari miras ve söz konusu mirasın şehirselleşmiş, bölgesel veya yerel planlaması hakkında etkili ve yeterli derecede esnek bir mevzuatın çoğu zaman var olmadığına **dikkat çekerek,**

Genel Konferans'ın, Arkeolojik Kazılarda Uygulanabilir Uluslararası İlkeler Tavsiye Kararı (1956), Kazı Alanları ve Peyzajların Karakter ve Güzelliğinin Korunması Tavsiye Kararı (1962), Kamu veya Özel Kuruluşların Faaliyetleri Nedeniyle Tehlikelere Maruz Kalan Kültürel Varlıkların Korunması Tavsiye Kararı (1968) ve Kültürel ve Doğal Mirasın Ulusal Düzeyde Korunması Tavsiye Kararı (1972) gibi, kültürel ve doğal mirasın korunmasına yönelik birçok uluslararası belgeyi daha önce kabul ettiğine **dikkat çekerek,**

Söz konusu uluslararası belgelerde belirtilen prensipler ve standartların uygulanma alanını genişletmek ve detaylandırmayı **hedefleyerek,**

(*) Metnin İngilizce orijinalinden çevirisi UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Genel Sekreter V. Sema Dinçer ve Deniz Torcu tarafından yapılmıştır.

Tarihî veya geleneksel alanların korunması ve çağdaş yaşamdaki rolleri konusunda neler yapılabileceği sorusu, söz konusu oturumun 27. maddesi kapsamında **yer alarak**,

On sekizinci oturumda bu sorunun Üye Devletler Tavsiye Kararı şeklini almasına **karar verilerek**,

1976 yılı Kasım ayının yirmi altıncı gününde işbu Tavsiye Kararı'nı **kabul eder**.

Genel Konferans, Üye Devletlerin yukarıda yer alan hususları, ulusal kanun veya başka bir şekilde uyarlayarak, kendi yetki alanlarında bu Tavsiye Kararı'nda yer alan prensip ve kuralları etkin kılacak şekilde kabul etmesini önerir.

Genel Konferans, bu Tavsiye Kararıyla tarihî veya geleneksel alanların ve bunların çevrelerinin korunmalarıyla ilgilenen ulusal, bölgesel ve yerel makamlarla birlikte diğer kurum, oluşum ve derneklerin gündemine getirmelerini Üye Devletlere önerir.

Genel Konferans, bu Tavsiye Kararı çerçevesinde, Üye Devletler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin, belirlenen tarih ve şekillerde kendilerine bildirmelerini önerir.

I. Tanımlar

1. Mevcut tavsiye kararının amaçları için:

(a) "Tarihî veya geleneksel ve mimari (çevresindeki yapılar da dâhil olmak üzere) alanlar" kavramından, arkeolojik, mimari, tarih öncesi, tarihi, estetik açısından veya sosyokültürel çerçevede tanınan ve tutarlılık ve değer taşıyan, kentsel veya kırsal alanlardaki insan yerleşimlerinin oluşturduğu her türlü bina, yapı ve arkeolojik ve paleontolojik alanlar da dâhil olacak şekilde açık alanlar anlaşılmaktadır. Doğası itibarıyla çok çeşitli olan bu 'alanlar' arasında, özellikle 'tarih öncesi siteler, tarihi kentler, eski kentsel mahalleler, köyler, küçük yerleşim alanları ve homojen anıtsal grupların tespit edilmesi mümkün olup, kural olarak, en sonda yer alan grubun dikkatli bir biçimde değişmeden korunması söz konusudur.

(b) "Çevre" kavramından, söz konusu alanların algılanmalarına veya bir alana dolaylı yoldan veya sosyal, iktisadi veya kültürel bağlarla ilişkilendirilmelerine statik veya dinamik bir etki sağlayan doğal ve insan eliyle yapılmış düzenler anlaşılmaktadır.

(c) "Koruma" ile tarihî veya geleneksel bölgeler ile bunların çevrelerinin tespiti, korunması, muhafazası, restorasyonu, yenilenmesi, bakım-onarımı ile yeniden canlandırılmaları anlaşılır.

II. Genel Prensipler

2. Tarihî ve geleneksel alanlar ve çevrelerine, yeri doldurulamaz evrensel miras oluşturdukları göz önünde bulundurularak yaklaşılmalıdır. Bu alanların yer aldığı Devlet, ülkelerin hükümetleri ve vatandaşları, söz konusu mirasın korunmasını kendilerine görev kabul etmeli ve bu sorumluluklarını gündelik toplumsal hayatlarına dâhil etmelidirler. Ulusal, bölgesel ve yerel yetkililer, yurttaşlarının ve uluslararası cemiyetin yararlarına uygun olacak şekilde, her üye ülkenin koşullarına uygun olarak bu sorumluluğun yerine getirilmesinden sorumlu olmalıdırlar.

3. Her tarihî veya geleneksel alan ve çevresi bir bütün olarak görülmeli, söz konusu alanın doğal ve özel dengesinin, onu oluşturan bölümlerin bütünlüğüne bağlı olduğu ve bu bağlamda söz konusu tanımın binalar, mekânsal kurumlar ve çevrelerinin yanı sıra, insan etkinliklerini de kapsadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm bu unsurlar, ne kadar vasat olursa olsun

insanların faaliyetleri de dâhil olmak üzere, söz konusu bütünlük için büyük bir önem taşımakta olup göz ardı edilmemelidir.

4. Tarihî veya geleneksel alanlar ve çevreleri, bilhassa uygun olmayan kullanım, gereksiz eklentiler, yanlış yönlendirilmiş ve duyarsız değişiklikler gibi söz konusu alanların kimliklerini tahrip edecek her türlü zarardan ve her türlü kirlenmeden etkin bir şekilde korunmalıdır. Yapılacak her türlü yenileme çalışması, bilimsel prensipler baz alınarak gerçekleştirilmelidir. Benzer olarak, bu yapı gruplarını oluşturan ve her yapı grubuna kendine özgü niteliklerini kazandıran çeşitli bölümlerin birlikteliğinin veya karşıtlının yarattığı ahenk ve estetik duyguya dikkat edilmelidir.

5. Tarihî alanlara doğrudan verebileceği zararlardan başka; binaların büyüklüğü ve yoğunluğuna dikkat çekici bir artışa yol açan modern kentleşme koşullarının, yeni yapılaşma bölgelerinin yakınlarında yer alan tarihî alanların çevreleri ile özelliklerini tahrip etme tehlikesi her zaman mevcuttur. Mimarlar ve şehir planlamacıları, tarihî anıt ve alanların görüntülerinin bozulmayacağından ve söz konusu tarihî veya geleneksel alanların çağdaş yaşama ahenk içerisinde dâhil edileceğinden emin olmalıdırlar.

6. İnşaat teknikleri ve mimari şekillerin gitgide evrenselleşmesiyle, tüm dünya üzerinde tekdüze bir çevre yaratılması tehlikesinin mevcut olduğu bu zamanlarda, tarihî veya geleneksel alanların korunması, her milletin kültürel ve sosyal değerlerini muhafaza etmek ve geliştirmek adına olağanüstü katkılar sağlayabilir. Bu da dünyanın kültürel mirasının mimarı anlamda zenginleşmesine faydalı olabilir.

III. Yerel, Ulusal ve Bölgesel Politikalar

7. Her bir Üye Devlet'te, söz konusu devletin yetki paylaşımı şartlarına uygun olarak, ulusal, bölgesel ve yerel politikalar oluşturulmalı, böylelikle ulusal, bölgesel ve yerel makamlar tarihî veya geleneksel alanları ve çevrelerini korumak için gerekli iktisadi ve sosyal önlemleri alabilmeli veya söz konusu alanları modern hayatın gereksinimlerine uygun hâle getirilebilmelidirler. Bu bağlamda bahsedilen ulusal, bölgesel ve yerel politikalar, şehir planlaması ve bölgesel ve yerel gelişim planlamaları için talimatnameler sunmalı ve bu belgelerin ışığında hareket edilerek oluşturulacak etkinlikler, amaçların ve programların oluşturulmasında, sorumlulukların belirlenmesi ve etkinliklerin yürütülmesinde baş içerik olarak alınmalıdır. Koruma tedbirlerinin uygulanmasında kişilerin ve özel derneklerin işbirliği içerisinde bulunmaları istenmelidir.

IV. Koruma Önlemleri

8. Tarihî alanlar ve çevreleri, ülkelerin örgütsel ve ekonomik yapılarına uygun olarak yasal ve anayasal kuruluşları tarafından tespit edilen özel önlemlerin yukarıda belirtilen kurallar doğrultusunda ve aşağıda ifade edilen yöntemlerle korunmalıdır.

Yasal ve Yönetimsel Önlemler

9. Tarihî veya geleneksel alanların ve çevrelerinin korunması için uygulanacak politikalar, her ülkenin bütününe uygun olan prensipler üzerine kurulmalıdır. Üye Devletler mevcut olan hükümleri uyarlamalı veya ihtiyaç duyulduğu takdirde, bu bölüm ve takip eden bölümlerde tarif edilen hükümleri dikkate alarak, söz konusu tarihî veya geleneksel alan ve çevrelerinin korunmasını garanti altına almak için yeni yasa ve düzenlemeler çıkarmalıdır. Söz konusu korunmanın garanti altına alınması için bölgesel ve yerel önlemlerin uygulanması veya edinilmesini teşvik etmelidir. Kentsel ve bölgesel planlama ve konut politikaları da ayrıca tarihî mirasın korunmasına ilgili kanunlara uygun bir şekilde hazırlanmalı ve bu amaç doğrultusunda yeniden gözden geçirilmelidir.

10. Tarihi alanları korumak üzere bir sistem oluşturan hükümler, özellikle: koruma altındaki yerler ve çevrelerine uygulanacak genel koşullar ile sınırlamalar; kamu hizmetlerinin sağlanması ve devamlılığı amacıyla hazırlanan ve planlanacak programlar ile faaliyetleri izah edecek olan belgeler; yürütülecek bakım ve onarım faaliyetleri ile bunlardan sorumlu olacak kişilerin tespiti; şehir planlamasının, yeniden yapılanmanın ve kırsal arazi yönetiminin uygulanacağı alanlar; koruma altındaki bölgelerde restorasyon, modifikasyon, yeniden inşaat veya yıkımdan sorumlu olacak ekibin tayin edilmesi; koruma programının finanse edileceği ve yürütüleceği mali araçların belirlenmesini içeren planlar ve belgelere ilişkin genel kuralları ortaya koymalıdır.

11. Korumaya ilişkin planlar ve belgeler, koruma altına alınacak bölgeler ve kalemler; bunlara uygulanacak spesifik şartları ve sınırlamalar; bakım, restorasyon ve iyileştirme sürecinde uyulacak standartlar; kentsel ve kırsal yaşamda gerekecek ikmal sistemleri ile genel koşulların tesisi ile yeni yapıları belirleyecek koşulların tanımlanması yapılmalıdır.

12. Bu kanunlar, koruma amaçlı hazırlanmış kanunların ihlalini ve toplumun bütünü yararına yapılması düşünülen korunma ve yeniden yapılandırma çalışmalarını zora sokabilecek, bu korunulan alanlarda meydana gelebilecek spekülasyon artışları engellemek için hazırlanan hüküm ve prensipleri de içermelidir. Söz konusu hükümler bir binanın fiyatı üzerinde yaratılabilecek etkiyi, bir yerleşim bölgesinin veya daha küçük çaplı bir gelişim planını, kamusal organlara önden satın alma hakkının sunulmasını, sahiplerin eyleme geçmemeleri durumunda, yeniden kazandırma ve doğrudan müdahale için koruma amacıyla zorunlu satın alma gibi kentsel planlama hususlarını kapsayabilir ve çalışmaların durdurulması, zorunlu yeniden yapılandırma ve/veya uygun bir para cezası şeklinde etkin cezalar sunabilir.

13. Gerek kamu mercileri gerekse bireyler koruma için alınan önlemlere uymakla yükümlü olmalıdırlar. Keyfi ve haksız kararlara karşı temyiz mekanizması sağlanmalıdır.

14. Kamusal ve özel kurumların kurulması ve bu kamusal ve özel kurumların çalışma projeleri hakkındaki hükümler, tarihi alanlar ve çevrelerinin korunmasıyla ilgili yürürlükte olan yönetmeliklere uygun bir şekilde oluşturulmalıdır.

15. Özellikle gece kondu mahalle ve yerleşimlerinin ve teşvikli konut inşaatı, koruma politikasına uygun bir şekilde hazırlanmalı, uygulanmalı ve bu politikaya katkı sağlamalıdır. Her türlü teşvik ödemesi, gece kondu yerleşimlerinin konutlandırılması ve eski binaların yeniden yapılandırılmasıyla kamusal inşasını sağlamak amacıyla uyarlanarak ayarlanmalı ve gerçekleştirilmelidir. Yıkım kararı yalnızca tarihi ve mimari açıdan bir değer taşımayan binalarla sınırlı tutulmalı ve bu alanda verilecek teşvikler dikkatlice denetlenmelidir. Ayrıca teşvikli konutların inşasında kullanılan fonların bir kısmı, eski binaların yeniden yapılandırılmasında değerlendirilmelidir.

16. Koruma tedbirlerinin binalar ve arazileri ilgilendirecek uzantılara sahip yasal sonuçları kamu bilgisine açık tutulmalı ve yetkin bir resmi kurum tarafından kayıtlara geçirilmelidir.

17. Her ülkenin kendi koşullarına uygun yeterli ödeneğin yapılması ve çeşitli yerel, ulusal ve bölgesel otoritelere yetki ve sorumlulukların verilmesinde, koruma mekanizması etkinliklerinin temelinde yatan aşağıdaki kuralların bulunması gerekmektedir.

(a) eyleme dâhil olan tüm organların, örneğin, ulusal, bölgesel ve yerel kamu hizmetleri veya bireyler gruplarının sürekli işbirliğini sağlamakla yükümlü bir yetkili olmalıdır;

(b) koruma planları ve dökümanları, gerekli ön bilimsel çalışmalar, aşağıdaki birimler

tarafından oluşturulan disiplinler arası takımlar tarafından tamamlandıktan sonra hazırlanmalıdır:

koruma ve yeniden yapılandırma uzmanları, sanat tarihçileri, mimarlar ve şehir planlamacıları;

sosyologlar ve ekonomistler;

ekolojistler ve peyzaj mimarları;

kamu sağlığı ve sosyal refah uzmanları;

ve daha genel olarak tarihî veya geleneksel alanların korunması ve geliştirilmesiyle ilgili diğer tüm disiplinlerin uzmanları.

(c) yetkililer, sunulan fikirleri dile getirmede öncü olmalı ve konuyla ilgili kamusal katılımı düzenlemelidirler;

(d) koruma planları ve dökümanları, kanun tarafından atanan organ tarafından onanmalıdır;

(e) ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere, her seviyedeki kamusal yetki mercilerine, koruma yükümleri ve düzenlemelerini yürürlüğe koyma yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için gerekli ekip ve uygun teknik, idari ve finansal kaynaklar sağlanmalıdır.

Teknik, İktisadi ve Sosyal Önlemler

18. Ulusal, bölgesel veya yerel bazda korunması gereken tarihî veya geleneksel alanlar ve çevreleri belirlenmelidir. Korunma için kullanılacak sınırlı kaynakların en etkin şekilde kullanılmasını sağlamak için öncelikler belirlenmelidir. Acil olarak alınması gereken her türlü koruma önlemi, koruma planları ve dökümanlarının hazırlanması beklenmeksizin eyleme geçirilmelidir.

19. Bölgenin bütününe kapsayan ve mekânsal gelişiminin tahlilini kapsayan bir çalışma hazırlanmalıdır. Bu çalışmada arkeolojik, tarihî, mimari, teknik ve iktisadi veriler yer almalıdır. Bu tahlil dökümanı, yapı veya yapı gruplarının büyük bir dikkatle ve belli koşullar altında korunması veya çok istisnai ve en ince detayına kadar tahlil edilmiş durumlarda olduğu üzere, yok edilmesine karar vermek için hazırlanmalıdır. Böylelikle yetki mercileri, bu tavsiye kararıyla uyuşmayan her türlü çalışmayı durdurabilir. Bunlara ek olarak, kamu ve özel açık alanların ve bu alanların bitki örtüsünün aynı amaçla dökümlerinin çıkarılması gerekir.

20. Söz konusu mimari taramaya ek olarak, daha geniş bir kentsel ve bölgesel bağlamda sosyal, iktisadi, kültürel ve teknik verilerin detaylı taramasının yapılması şarttır. Bu çalışmalar, mümkün olduğu takdirde, demografik veri ve iktisadi, sosyal ve kültürel eylemleri, hayat şekilleri ve sosyal ilişkileri, toprak kullanım hakkı problemleri, kentsel altyapı, yol sisteminin durumu, iletişim ağları ve korunmuş alanlar ve çevrelerindeki bölgeler arasındaki karşılıklı ilişki hakkında tahliller içermelidir. Yetki mercileri bu çalışmalara büyük önem vermeli ve geçerli koruma planlarının bu çalışmalar olmadan hazırlanamayacağını unutmamalıdır.

21. Yukarıda izah edilen taramanın tamamlanmasından sonra ve koruma planları ile spesifikasyonların tespitinden önce, prensip olarak, hem kentsel planlama, mimari, ekonomik ve sosyal koşulların hem de bunların spesifik özellikleriyle uyumlu işlemleri özümseyecek kentsel ve kırsal dokunun özelliklerinin en uygun biçimde hesaba katılması gerekmektedir. Programlama etkinlikleri, yerleşim yoğunluğunu arzu edilen düzeye getirmeyi amaçlarken, yapılacak işlemlerin aşamalı olarak gerçekleştirilmesini sağlamalı ve işlemler sürerken kullanılacak geçici iskân ile artık önceki yaşam alanlarına dönemeyecek kişilerin yeni iskân alanlarına yerleştirilmesi sorunlarına karşılık verebilmelidir. Söz konusu programlama etkinlikleri, ilgili tarafların ve halk gruplarının en kısa sürede sağlanacak katılımlarıyla gerçekleştirilmelidir. Tarihî alanlar ile çevrelerinin sosyal, ekonomik ve fiziki bağlarının zaman içerisinde değişime uğrayacağı beklendiğinden, taramalar ve analizler devamlılığı olan

bir süreç oluşturacaktır. Aynı şekilde, koruma altına alma planlarının hazırlanması ve icraatının mevcut çalışmalara bağlı olarak yürütülmesi, planlama süreci netleştirilirken bu faaliyetlerin ertelenmesinden daha önemlidir.

22. Koruma planları ve detayları belirlenerek, yetkili merci tarafından onaylandığında, doğrudan söz konusu merci veya mercinin yetkisiyle uygulanması arzu edilmektedir.

23. Bir çok farklı döneme dair nitelikler içeren tarihi alanlarda, koruma işlemleri tüm dönemler göz önüne alınarak yapılmalıdır.

24. Koruma planlarının kentsel dönüşüm veya gece kondu bölgelerinin temizlenmesi gibi amaçlarla hazırlandığı programlarda, mimari veya tarihsel açıdan önem arz etmeyen, ayakta kalmasının büyük tehlike arz ettiği binaların yıkılması, herhangi bir değer taşımayan eklentilerin çıkarılması ve hatta bazı durumlarda, bölgenin bütünlüğünü bozan yeni binaların yıkılması, yalnızca plana uygun bir şekilde uygulanmalıdır.

25. Koruma programlarının kapsamı dışında kalan kentsel gelişim ve gecekondu yıkım programları, mimari ve tarihi değere sahip yapılar ile bunları tamamlayan çevresel yapıları dikkate alınmalıdır. Bu türdeki unsurların, programdan olumsuz etkilenmesi ihtimalinin var olması durumunda, koruma planları yıkım gerçekleştirilmeden önce yapılmalıdır.

26. Söz konusu çalışmaların, planın amaçlarına ters düşen farklı amaçlara veya aşırı kâr marjına yol açmamasından emin olmak için, sürekli denetlenmesi gerekmektedir.

27. Yangın ve doğal afetler karşısında uygulanacak güvenlik önlemleri, tarihî veya geleneksel bir alanı etkileyen kentsel dönüşüm ve gece kondu bölgelerinin temizlenmesi programları kapsamında incelenmeli, kültürel mirasın korunması kriteriyle uyumlu olması sağlanmalıdır. Eğer söz konusu hususta bir çıkmaz meydana gelirse, ilgili mercilerin birlikte çalışmalarıyla, en yüksek seviyede güvenlik sağlayarak, kültürel mirasın zarar görmemesini sağlayacak özel çözümler bulunmalıdır.

28. Yeni inşa edilecek binaların mimari yapılarının, tarihsel yapı grup alanlarıyla uyum içerisinde olmasını sağlayacak düzenlemeler ve denetlemeler üzerinde özellikle durulmalıdır. Bu amaç doğrultusunda, yeni binaların yalnızca genel bina grubu karakterinde değil; renk, kullanılan madde, şekil, ön cephe ve çatılan inşa edilme şekli, binaların hacmiyle bölgenin hacmi arasındaki ilişki ve ortalama büyüklük ve pozisyonlarını da inceleyen bir kentsel içerik tahlili hazırlanmalıdır. Binaların boyutunun, bütünü ahengini bozacak bir karmaşıklık yaratabileceği göz önünde bulundurularak, bu konuya bilhassa dikkat edilmelidir.

29. Bir anıtın çevresinin yıkılması yoluyla tecrit edilmesine veya olağanüstü şartlar ve engellenemez sebepler olmadığı takdirde yerinin değiştirilmesine izin verilmemelidir.

30. Tarihî alanlar ve çevreleri elektrik direkleri, yüksek gerilim hatları, telefon direkleri ile kabloları, televizyon antenleri ve büyük reklâm levhalarının neden olduğu görüntü kirliliğinden korunmalıdır. Bunların, tarihî alanlardan ve çevresinde bulunduğu yerlerden kaldırılması için önlemlerin alınması gerekir. Reklâm panoları, neon işaretler ile diğer reklâm şekilleri, ticari maksatlı şekiller, cadde kenarları ve kaldırımlar ile tefrişat gibi unsurlar çok dikkatli bir şekilde yerleştirilmeli ve alanın bütünlüğü ile bir uyum içerisinde olduğu kontrol edilmelidir. İnsanların sebep olabileceği her türlü yıkıcı etkiye karşı koruma tedbirleri alınmalıdır.

31. Üye devletler ile ilgili kurumlar, özellikle belirli teknolojik gelişmeler sonucu ortaya çıkan ve giderek artış gösteren çeşitli sanayi kirliliklerinin neden olabileceği hasara ve gürültünün verebileceği zarara karşı bu oluşumların uzak tutulması; araçların ve makinelerin neden olacağı şok ve titreşimlerin etkilerini azaltacak önlemlerin alınması suretiyle, tarihî

alanlar ve çevreleri bu türlerdeki ciddi çevre kirliliği tehditlerine karşı korumalıdır. Ayrıca, yoğun turizmin yıpratıcı etkilerini azaltmak için de gerekli önlemlerin alınması önem taşımaktadır.

32. Üye devletler, bir yandan motorlu trafik sistemleri, diğer yandan büyük ölçekli binalarla bunların mimari özellikleri arasında sıkışıp kalan tarihî alanların durumuna çözüm bulmaya çalışan yerel otoritelerin arayışlarına teşvik ve destek vermelidir. Sorunları çözmek ve yaya trafiğine destek vermek üzere ve yaya trafiğini kolaylaştıracak şekilde, servis hizmetleri ve kamu ulaşımını da içerecek şekilde, araçların giriş çıkışlarına, yönlendirme sistemlerine ve park yerlerinin uzak alanlara yapılmasına özel önem verilmelidir. Tek başına yapılması hâlinde çok maliyetli olan elektrik kablolarının yer altına alınması gibi birçok rehabilitasyon faaliyetlerinin, yol sistemlerinin kurulması sırasında daha kolaylıkla ve ekonomik bir şekilde yapılması mümkündür.

33. Koruma ve yeniden yapılandırma, yeniden canlandırma etkinlikleriyle birlikte yürütülmelidir. Bu sebeple, özellikle ticaret ve zanaat alanında mevcut uygun eylemler sürdürülmeli, ve uzun vadede uygun olacağı düşünülen yeni eylemler oluşturulmalıdır. Koruma eylemleri yalnızca binaların kültürel değerleri çerçevesinde değil, aynı zamanda onlar aracılığıyla elde edilen tüm değerler göz önünde alınarak değerlendirilmelidir. Koruma konusundaki sosyal problemler, her değer göz önüne alınarak incelenmeden doğru bir şekilde anlaşılabilir. Kültürel yeniden canlandırma politikası; kültürel etkinliklerin yer aldığı tarihî alan merkezler yapmalı ve bu merkezlere çevrelerindeki toplulukların kültürel gelişiminde kilit bir rol vermelidir.

34. Kırsal alanlarda rahatsızlığa sebep olan tüm çalışmalar ve iktisadi ve sosyal yapıda meydana gelen tüm değişiklikler dikkatlice denetlenerek, doğal yerleşimlerinde süregelen tarihi kırsal toplulukların bütünlüğü korunmalıdır.

35. Koruma etkinlikleri, kamu kurumlarının katkısıyla, bireysel veya kolektif birimlerin, sakinlerin veya kullanıcıların, bir arada veya bireysel katkılarını bir araya getirmeli ve böylece bu birimler de koruma planında etkin bir rol oynamaya teşvik edilmelidirler. Kurumlar ve bireyler arasında sürekli işbirliği kurulmalı ve özellikle: ilgili insanlara uygun bilgiler; araştırmaya katılan insanlara yöneltilen sorulardan hazırlanan tahliller; planlama ekiplerine ek olarak danışma gruplarının oluşturulması; birey, kullanıcı ve mal sahiplerinin karar almada sorumlu organın danışman grubunda temsil edilmesi; koruma planlarıyla bağlantılı eylemlerin düzenlenmesi veya planın uygulanmasında rol oynayacak kamusal kurumların yaratılması gibi yöntemler kullanılmalıdır.

36. Özel olarak takdire şayan olacak her türlü koruma altına alma etkinliklerinin takdir edilmesi amacıyla, gönüllü koruma grupları ile kar amacı gütmeyen derneklerin oluşturulması, onursal ve mali ödüllerin konulması teşvik edilmelidir.

37. Tarihî ve geleneksel alan ve çevresinin korunması için hazırlanan planların içerdiği kamu yatırımı ve gerekli fonların, merkezi, bölgesel ve yerel mercilerin bütçelerinde gerekli ayarlamalar yapılarak hazırlanması. Tüm bu fonlar merkezi olarak, ulusal, bölgesel veya yerel seviyede ve planın bütününe yönelik eylem kararlarına uygun bir şekilde işbirliğiyle, kamusal, özel veya yarı kamusal kurumlar tarafından yönetilmelidir.

38. Aşağıda izah edilen şekillerde, kamu yardımı, faaliyetlerin uygun veya gerekli olduğu; ilgili otoriteler tarafından alınan önlemlerin, restorasyonun, mülk sahibine getireceği ek maliyetinin yapının yeni piyasa değeri veya kira bedeline oranla 'ekstra maliyeti'ni dikkate alıp almadığı prensibine dayandırılmalıdır.

39. Genel olarak, kamusal fonlar, düşük oranda kiralık konut olarak kullanılan binalar da dâhil olmak üzere, mevcut binaları korumaya öncelik verilerek kullanılmalı ve mevcut

binaların kullanım ve fonksiyonlarına zarar vermediği durumlarda yeni binaların yapımına aktarılmamalıdır.

40. Koruma altına alma planlarına konu faaliyetleri bu planlarla belirlenmiş olan standartlara uygun olarak yürütecek özel mülkiyet sahipleri ile kullanıcılara bağış, teşvik, uygun faiz oranlı kredi veya vergi istisnaları şeklinde imkânlar sağlanması gerekir. Bu vergi istisnaları ile bağış ve krediler, müşterek faaliyetlerin bireysel faaliyetlerden daha ekonomik olması gözetilerek, ilk olarak ve doğrudan mülkiyet sahiplerine veya kullanıcılara ve ticari mülkiyet sahiplerine yapılmalıdır. Özel mülkiyet sahipleri ile kullanıcılara sağlanan finansal imkânlar, gerekli hâllerde, kamu çıkarlarına ilişkin belirli koşulların gözetildiği; yapılar, park alanlarına, bahçelere ve sitelere erişimin kolayca sağlandığı, fotoğraf çekimine elverişli olduğu koşullarını dikkate alan sözleşmelere bağlı kılınmalıdır.

41. Büyük ölçekte kamu çalışmaları ve kirlilik tarafından tehlike altına sokulan tarihî yapı gruplarının korunmaları amacıyla kamu ve özel kurumlarda ayrıca bir fon oluşturulmalıdır. Kamu kurumları ayrıca doğal felaketler sebebiyle karşı karşıya kalınan zararları ortadan kaldırmak amacıyla da ayrı bir özel fon oluşturmalıdır.

42. Ek olarak, kamu çalışmalarında görev alan tüm hükümet bölümleri ve teşkilatları, programları ve bütçelerini, tarihî bina gruplarının yeniden kazandırılmasına katkı sağlayabilecek ve finanse edebilecek şekilde ayarlamalı, böylelikle hem kendi hedefleri hem de koruma planlarının hedeflerine uygun bir şekilde hareket etmelidirler.

43. Ulaşılabilen finansal kaynakları artırmak amacıyla Üye Devletler, tarihî ve geleneksel alanlar ve çevrelerinin korunması için kamusal ve/veya özel finans kurumlarının kurulmasını teşvik etmelidirler. Bu kurumlar tüzel karakterde olmalı ve bireyler, vakıflar, sanayi ve ticari oluşumlardan teşvik almaya yetkili olmalıdırlar. Bağışçılara özel vergi imtiyazları sağlanabilir.

44. Tarihî veya geleneksel alan ve çevrelerinin korunması için gerçekleştirilen çalışmaların finanse edilmesi için bir kredi kurumu kurulması söz konusuysa, bu durum kamu kurumları veya özel kredi kuruluşları tarafından sağlanabilir, bu kurumlar mal sahiplerine böylelikle uzun vadeye yayılmış geri ödeme programlarına tabi düşük faizli krediler sunabilir.

45. Üye devletler ile bu devletlerin ilgili kuruluşları, kâr amacı gütmeyen birliklerin kurulmasını sağlayabilir ve bu kuruluşlara, yapıları satın almak ve restorasyondan sonra isterlerse satmak sorumluluklarını verme suretiyle; ayrıca, tarihî binaları koruma altına almak isteyen ve özelliklerini koruyarak içinde oturmaya devam etmek isteyen sahiplerinin de isteyebileceği özel amaçlı rotatif kredilerin kullanımını kolaylaştırabilirler.

46. Koruma önlemlerinin sosyal yapıda bir çatlağa yol açmaması herşeyden önemlidir. Maddi gücü düşük vatandaşların, yeniden yapılandırma çalışmaları yüzünden ikamet ettikleri bina veya bina gruplarından ayrılmak zorunda kalmaları ve zor duruma düşmelerini engellemek amacıyla, kiralarda artış tazminatı ödenmesi aracılığıyla bu sakinler evlerini, iktisadi çalışmalarını, dükkanlarını ve diğer geleneksel yaşama şekilleri ve özellikle de kırsal zanaatlarını, küçük ölçekli tarım ve balıkçılık, vb. gibi çalışmalarını koruyabilirler. Gelirle orantılı olan bu tazminat, gerçekleştirilen çalışmalar sonrasında artan kiralara ödemek zorunda kalanlara yardımcı olabilir.

V. Araştırma, Eğitim ve Bilgilendirme

47. Korunma için ihtiyaç duyulan nitelikli işçi ve zanaatkarların çalışmalarını geliştirmek ve halkın tümünün, koruma ihtiyacı ve bu ihtiyacın içinde olmanın farkındalığına varması amacıyla, Üye Devletler tarafından, yasal ve anayasal yapılarına uygun bir şekilde aşağıdaki önlemler alınmalıdır.

48. Üye devletler ile ilgili gruplar tarihî yerlerin ve çevrelerinin kentsel planlamaya ilişkin çeşitli yönlerini; koruma önlemleri ile planlamanın her düzlemdeki karşılıklı bağlantılarını; tarihî alanlara uygulanacak koruma önlemlerinin yöntemlerini; kullanılacak malzemelerin farklılaştırılmasını; koruma önlemleri çalışmalarında modern tekniklerin kullanımını; koruma için gerekli zanaatsal tekniklere ilişkin sistematik çalışma ve araştırmayı teşvik etmelidirler.

49. Yukarıda bahsedilen sorular hakkında özel eğitim ve aynı zamanda pratik çalışma imkânı sağlayan eğitim süreçleri oluşturulmalı ve geliştirilmelidir. Ek olarak, tarihî veya geleneksel alanların korunmasında uzmanlaşmış zanaatkarlar ve nitelikli işçilerin eğitimlerini teşvik etmek de büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, sanayileşme süreçleri tarafından varlıkları tehlikeye giren zanaatları da teşvik etmek gerekmektedir. Kurumların bu hususla ilgili Roma'daki Kültürel Alanların Yenilenmesi ve Korunması için Araştırma Merkezi, Uluslar arası Anıtlar ve Alanlar Konseyi (ICOMOS) ve Uluslar arası Müzeler Konseyi (ICOM) gibi uluslar arası uzman kurumlarla iş birliğinde bulunmaları arzu edilmektedir.

50. Yerel gelişimin tarihî ve geleneksel alanları korumakla yükümlü olduğu alanda ihtiyaç duyulan idari ekip, uzun süreli bir program oluşturularak uygun kurumlar tarafından yönetilmeli ve finanse edilmelidir.

51. Koruma çalışmalarının gerekliliği konusunda farkındalık yaratılması, gerek okul içinde, gerek okul dışında ve üniversitede, kitap, basın yayınları, televizyon, radyo, sinema ve seyahatler gibi araçlar kullanılarak teşvik edilmelidir. Söz konusu hususun yalnızca estetik getirisine odaklanmadan, sosyal ve iktisadi yönüne de değinen, açık ve anlaşılır bilgi ulaştırılmalı ve tarihî veya geleneksel alanlar ve çevrelerinin korunmaları için iyi yönetilen bir politika hazırlanmalıdır. Söz konusu bilgi özel ve hükümet organlarında ve kamuda geniş ölçüde yayılmalı ve böylelikle tarihi alanlar ve çevrelerinin neden ve nasıl geliştirilebileceği konusunda bilgi sahibi olmalıdırlar.

52. Tarihî alan incelemeleri, tarih eğitimi başta olmak üzere, her seviyedeki eğitime dâhil edilmeli ve genç nesile, geçmişin bıraktığı çalışmaları anlamaları, onlara saygı duymaları ve söz konusu mirasın modern hayattaki rolünü görmeleri için bir yol açılmalıdır. Bu türde bir eğitim, görsel-işitsel araçlardan ve tarihî binalara grup hâlinde gerçekleştirilecek ziyaretlerden fazlasıyla yararlanmalıdır.

53. Öğretmenler ve rehberler için bilgi tazeleyici hizmet içi eğitim etkinlikleri ile eğitimcilerin eğitimi sağlanmalı, böylece, tarihî alanlar konusunda bilgilenmeyi arzu eden gençlere ve yetişkin gruplara destek olunmalıdır.

VI. Uluslararası İşbirliği

54. Üye devletlerin tarihî alanların ve çevrelerinin koruma altına alınması konusunda, lüzum görülmesi hâlinde, gerek hükümetler arası kuruluşlardan gerekse sivil toplum kuruluşlarından, özellikle de UNESCO-ICOM-ICOMOS Dokümantasyon Merkezinden uluslararası yardım talebinde bulunarak işbirliği içerisine girmeleri gerekir. Bu tür çok taraflı ya da ikili işbirliğinin çok titiz bir şekilde koordine edilmesi ve aşağıda belirtilen tedbirler göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

(a) her türlü bilgi, bilimsel ve teknik yayımların karşılıklı değişimi;

(b) belli konular üzerinde seminer ve çalışma toplantılarının düzenlenmesi;

(c) eğitim ve seyahat burslarının sağlanması ve bilimsel, teknik ve yönetim ekibinin ve ekipmanının sevk edilmesi;

(d) her türlü kirlilikle mücadele etmek için birlikte hareket edilmesi;

(e) tarihî alanların geniş ölçekte muhafaza edilmesi, yeniden yapılandırılması ve yenileme projelerinin oluşturulması ve bu süreçte edinilen tecrübelerin yayımlanması. Sınır bölgelerinde yer alan tarihî veya geleneksel alanlar ve çevrelerinin korunmaları ve geliştirilmeleri görevinin, sınırın öteki tarafında yer alan Üye Devleti etkileyecek sorunlar yaratması hâlinde, söz konusu iki ülke politikalarını ve eylemlerini birlikte gözden geçirerek, kültürel mirasın mümkün olabilecek en iyi şekilde kullanıldığından ve korunduğunda emin olmalıdırlar;

(f) Komşu ülkeler arasında, bölgenin karakteristik tarihi ve kültürel gelişimi açısından öneme sahip ortak alanların muhafaza edilmesi için karşılıklı yardım edilmesi.

55. Bu tavsiye kararı ve prensipleri gereğince, Üye Devlet, kendi sınırları içinde yer alan tarihî mahalle, şehir ve alanların karakterini değiştirecek veya yok edecek herhangi bir eyleme imza atmamalıdır. Mevcut metin, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu Genel Konferansı'nın Nairobi'de gerçekleştirdiği on dokuzuncu oturumunda, 1976 senesinin Kasım ayının on üçüncü gününde kabul edilen Tavsiye Kararı'nın tam metnidir.

İşbu hususlara tam inançla imzalarımız metne eklenmiştir.
Genel Konferans Başkanı
Genel Müdür

(*) Tavsiye Kararı, İngilizce orijinalinden Sema Dinçer ve Deniz Torcu tarafından çevirilmiş, yapılan çeviri Prof. Dr. M. Öcal Oğuz tarafından Fransızca versiyonla karşılaştırılmış, Fransızca versiyonda yer alan ve Türkçe metin için anlamlı veya önemli bulunan bazı eklemeler yapılarak önerilen metin oluşturulmuştur.